

CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA MERSİN HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİ (HİLALİ AHMER SOCIETY OF THE EARLY YEARS OF THE REPUBLIC OF MERSİN)

*Okutman Mehmet PINAR**

ÖZET

Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Milli Mücadele döneminde işgaller karşısında özellikle halkın ve Kuvay-ı Milliye'nin yiyecek, giyecek, sağlık malzemesi ve para yardımı noktasında ön plana çıkmıştı. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Hilâl-i Ahmer'in görev ve sorumluluğu artmıştı. Lozan Konferansı'nda, Türkiye ile Yunanistan arasında kabul edilen nüfus değişimi önemli sayıda insanın göçünü kapsamıştı. Bu göç esnasında her iki ülke, mübadillerin en az zararla ve kayıpla göçü uygulamaya çalışmıştı. Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Yunanistan'dan gelen mübadillerin limanlara gelişleri, yerleşecekleri yerlere sevkleri ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi sürecinde büyük bir rol oynadığı görülmüştü. Bu makalede mübadillere iskelelerde ve kamplarda yapılan yardımlarla ilgili faaliyetlere ışık tutmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mübadele, Yardım, Hilâl-i Ahmer, Liman, Cemiyet

ABSTRACT

Mersin The Red Crescent Association, the National Struggle and the Nationalists during the occupation of the people in the face, especially food, clothing, medical supplies and financial aid had been at the forefront. Me The Red Crescent Association rsin, Greece's coming to the ports of the emigrants, and to improve living conditions and settle somewhere in the process of referrals were seen to play a major role. Along with the announcement of Republican The Red Crescent Association had grown in task and responsibility Population Exchange, which was accepted between Turkeyand Greece in the conference of Lousanne, encompassed the migration of people in considerable number. Both Turkeyand Greece implemented the plan which would bring at least cost for the emigrants move

Key Words: Exchange of Populations, Aid, The Red Crescent Association, Port Community

İDARİ HEYET VE TEŞKİLAT ÇALIŞMALARI

11 Haziran 1868'de "Mecruhin-i ve Marday-ı Askeriye İmdad ve Muavenet Cemiyet-i " adı altında kurulan ve 14 Nisan 1877 tarihinde Hilâl-i Ahmer adını alan Cemiyet, Trablusgarp, Balkan, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele'de önemli görevlerde bulunmuştu.

Mersin Hilal-i Ahmer Cemiyeti, de bu süreçte zor şartlar altında teşkilatlanma faaliyetlerini sürdürmüştü. Hilal-i Ahmer Cemiyeti Mersin Şubesi, 1919 Nisan ayında kurulmuş olmasına rağmen işgalden ötürü faaliyet gösteremediği için Cemiyet,

* Yüziüncü Yıl Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü

kapanmış; fakat İdari Heyet'ten bazı kişiler Cemiyet'i Antalya'da kurarak faaliyetlerini burada sürdürmüşlerdi.¹ Mersin'de Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, resmen 1922'de kurulmuş;² İdare Heyet'e; Reis Müftü Sadık Efendi, İkinci Reis Ahmed Efendi, Kâtip Doktor Reşit Bey, Veznedar Necip Sedat Bey, Şevket Bey, Üyeler Saadettin Bey, Nüfus Memuru Ziya Bey ve Emin Nadir Bey seçilmişti.³

Hilal-i Ahmer Kadın Kolları da, teşkilatlanma çalışmalarını tamamlayarak; Gözne'de muhacir olarak bulunan Mersinli hanımlar, Ethem Beyin eşi Başkanlığında Hilâl-i Ahmer Hanımlar Cemiyeti'ni kurarak; Cemiyet Sekreteri Feride Hanım, topladıkları yardımların listesini Yeni Adana Gazetesi'ne göndermişti.⁴

Merkez teşkilattan sonra ilçede de teşkilatlanma çalışmaları başlamış; Tarsus Hilâl-i Ahmer, 9 Ocak 1923 Ağustos ayında kurulmuştu.⁵ İşgal altında yapılan seçimlerde İdari Heyet'e; Belediye Reisi Abdullah Halim Bey, Doktor Aziz Bey, Cumali Bey, Pamukçu Mustafa, Karakalezâde Muallim Mustafa, Davutzâde İsmail, Devran Efendi, seçilmiş; işgalden ötürü faaliyetlerini Namrun Nahiyesi'nde sürdürmüştü.⁶

1922'te Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reisliğine Müftü Rauf Bey getirilmişti⁷ Hilal-i Ahmer Cemiyeti, Milli Mücadele sürecinden sonra Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Cumhuriyet değerlerini topluma aşılama görevini üstlenmişti. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reisliğini Ahmet Bey yürütmüştü.⁸

1926 Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti İdari Heyet seçimi yapılmış; İdari Heyet'e; Reis Abdullah Sabri Bey, İkinci Reisliğe Kayrızâde Kazım, Muhasipliğe Kamil Bey, Veznedarlığa Şevket Bey, Kâtipliğe Hafız Mahmud Bey seçilmişti.⁹ İdari Heyet kısa bir

¹ 1339 Senesi Hilal-i Ahmer Meclisi Umumiyesine Takdim Edilen Rapor, Hilal Matbaası, 1339, s.126.

² Tarsus, 13 Kânunusani/Ocak 1928.

³ 1339 Senesi Hilal-i Ahmer Meclisi Umumiyesine Takdim Edilen Rapor, s.126.

⁴ Yeni Adana Gazetesi, 1 Eylül 1921.

⁵ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:1236, Belge No:95.

⁶ 1339 Senesi Hilal-i Ahmer Meclisi Umumiyesine Takdim Edilen Rapor, s.124.

⁷ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:158, Belge No:213

⁸ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:158, Belge No:211

⁹ Tarsus, 17 Kânunusani/Ocak 1926; Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:1, (1.1.1927 tarihli Yazı), (Arşiv tasnif edilmediğinden Emniyet Müdürlüğü'nden gelen yazı tarihleri ve tarafımdan belgelere gelişi sırasına göre numara verilmesi uygun görülmüştür.

çalışma döneminden sonra istifa etme kararı almış, yapılan ısrarlar sonucu görevine devam etme kararı almıştı.¹⁰

Tarsus Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, 28 Ocak 1927 tarihinde İdari Heyet seçimleri yapılmış; yapılan seçim sonucunda İdari Heyet'e; Hidayet Efendi, Telgraf Müdürü Ahmet Bey, Birhanzâde Mahmut Saip Bey, Halilzâde İshak Bey, Doktor Gani Refik Bey, Doktor Aziz Bey, Doktor Cemil Bey seçilmişti.¹¹

Mersin Hilal-i Ahmer Cemiyeti,10 Şubat 1927 tarihinde Türk Ocağı Binası'nda toplanarak bir senelik faaliyetleri hakkında bir konferans vermişti. Yapılan oylama ile hazırlanan bütçe, genel kurulda kabul edilmişti. Yapılan görüşmeler sonucunda Doktor Rıza Bey, Diş Tabibi Kemal Bey ve eşi, Kayrâde Kazım Bey, Belediye Reisi Şevket Bey, Doktor Abdullah Bey üyelikten çıkarılmış; yeniden yapılan seçimlerde, Kayrâde Kazım Bey, Doktor Abdullah Bey, Diş Tabibi Kemal Bey, Said Ömer Bey, Doktor Hıfzı Bey, Hakkı Cemal Bey, Muhasebe Müdürü İbrahim Bey seçilmişti. Eski İdare Heyeti'nden 3 üyenin yüksek bir oy oranı ile yeniden seçilmesi dikkat çekmişti. İdari Heyet kendi arasında yaptığı iş bölümü ile Reislîge Vali Abdullah Sabri Bey, İkinci Reislîge Kayrâde Kazım Bey, Veznedarlığa Muhasebe Müdürü İbrahim Bey, Kâtipliğe Doktor Hıfzı Mahmud Bey ve Muhasebeye Hakkı Cemal Bey seçilmişti. İdari Heyet seçimlerinden sonra, Hilâl-i Ahmer Genel Kongresi'ne, ittifakla Doktor Reşit Galip'in gönderilmesi uygun görmüştü.¹²

Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, İdari Heyet'inden Reis Kayrâde Kazım, Üye İsmail Kamil ve Asım Beylerin istifası üzerine İdari Heyet Mersin Türk Ocağı Binası'nda toplantıya çağırılmış; toplantıya, Baştabip Kemal ve eşi, Ziraat Bankası Müdürü Şevket Bey, Doktor Hıfzı Mahmud Bey, Eczacı Şevket Bey, Tüccar Kayrâde Kazım Bey, Doğruöz Matbaası Sahibi Ata Çelebi, Komisyoncu Muharrem, Hafize Hanım, Türk Ocağı Üyesi Asım Bey, Doktor Abdullah Bey, Doktor İsmail Kemal Bey, Doktor Kani Bey, Yıldız Matbaası Müdürü Fuat Bey, Sevim Tuhafiye Mağazası Sahibi Fevzi Bey davet edilmişti.¹³

15 Nisan 1927 tarihinde yapılan seçimlerde İdari Heyet'e; Reislîge Ziraat Bankası Müdürü Şevket Bey, İkinci Reislîge Doktor İsmail Kamil Bey, Kâtipliğe Doğruöz

¹⁰ Tarsus,28 Kânunusani/Ocak 1927

¹¹ Tarsus,4 Şubat 1927.

¹² Tarsus,25 Şubat 1927.

¹³ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:4,(10.4.1927 tarihli Yazı); Tarsus,12 Nisan 1927.

Matbaası Müdürü Ata Çelebi, Muhasebeye Dış Tabibi Kamil Bey, Veznedarlığa Yıldız Matbaası Müdürü Fuat Bey seçilmişti.¹⁴ İdari Heyet üyelerinden Fuat Bey dışında kalan diğer üyelerini Mersin dışından olması dikkat çekmişti

1927'den itibaren Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, kadın üye sayısını arttırmaya yönelik teşkilat çalışmalarını hızlandırmış ve merkezin dışında nahiyelerde de teşkilat kurmak için çalışma başlatmıştı.¹⁵ Teşkilatlanma çalışmalarına merkeze yakın olan nahiyelerden başlanmıştı.¹⁶ Hilâl-i Ahmer Bölge Müfettişi Muhiddin Bey, üye kayıtlarından memnun olduğunu söyleyerek¹⁷; Elvanlı Nahiyesi'nde, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin yakın bir zamanda teşkilat çalışmalarının tamamlayacağını belirtmişti.¹⁸ Kuzucubelen Nahiyesi'nde Hilâl-i Ahmer teşkilat çalışmaları başarılı bir şekilde tamamlanmış;¹⁹ İdari Heyet'e; Reis Nahiye Müdürü Kadir Bey, Üyeler; Nahiye Kumandanı İshak Çavuş, Kuzucubelen Muhtarı Hacı Emin Ağa, Mustafa ve Mehmet Efendi seçilmişti.²⁰ Mersin'deki şube çalışmalarının tamamlanmasından sonra Tarsus'ta da şube çalışmaları başlamıştı.²¹

Mersin Hilâl-i Ahmer İdari Heyet Üyesi olan Doğruöz Matbaası Müdürü Ata Çelebi, yazdığı yazılarda Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'ya hakaretten Ankara İstiklal Mahkemesi'nde 1 seneye mahkûm edilmiş; bu durumun üyeliğine bir engel oluşturup oluşturmayacağı hakkında Genel Merkez'den bilgi istenilmişti.²² Genel Merkez, Ata Çelebi'nin üyeliği ile ilgili herhangi bir olumsuz görüş belirtmemişti.²³

C.H.F.'nin hazırladığı istihbarat raporlarında Ata Çelebi ile ilgili; *"Bu adam komünisttir. Gazi Paşa Hazretlerine kadar dil uzatmış, memleketin emniyeti dâhiliyesini ihlal edecek neşriyatta bulunduğundan İstiklal Mahkemesinde bir sene hapse mahkûm olmuş ve komünistlikten maznunken berayı muhakeme Ankara'ya sevk edilmiş Çok*

¹⁴ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:5,(26.4.1927 tarihli Yazı); Tarsus, 19 Nisan 1927.

¹⁵ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:210,Belge No:179;Tarsus,29 Nisan 1927.

¹⁶ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:210,Belge No:221

¹⁷ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:210,Belge No:185.

¹⁸ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:210,Belge No:342.

¹⁹ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:3,(4.4.1927 tarihli Yazı)

²⁰ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:3,(7.4.1928 tarihli Yazı)

²¹ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:210,Belge No:189.

²² Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:8, (27.4.1927 tarihli Yazı)

²³ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:7, (14. 5.1927 tarihli Yazı)

kıymetsiz, kararsız dönem bir adamdır. Her türlü tezviratı(yalan) yapar. Talebe arasında komünistliği tamim için faaliyeti tespit edilmiştir".²⁴ C.H.F.'nin hazırladığı istihbarat raporlarında; Ata Çelebi'nin Komünist bir çizgide olduğu ve kendisine temkinli yaklaşılması gerektiği rapor edilmişti.

Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Abdulsabri Bey Başkanlığında genel toplantısından sonra, Aralık 1927'de İdari Heyet seçimlerine geçmiş; Ziraat Bankası Şevket Bey'in Adana'ya tayinin çıkması üzerine yapılan seçimlerde yerine İhtiyat Zabiti Fevzi Bey seçilmişti.²⁵

24 Şubat 1928 tarihinde Tarsus Türk Ocağı Binası'nda yapılan Tarsus Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, İdari Heyeti'nde yapılan seçimde, İdari Heyet'e: Reis Telgraf Müdürü Hamdi Bey, Kâtipliğe Tüccar Halilzâde Mustafa Bey, Veznedarlığa Kara Mustafazâde Hidamet Bey, Üyeler; Abdulvakur Efendi, Doktor Rüştü Bey, Doktor Ali Refik Bey, Doktor Cemal Bey seçilmişti.²⁶ İdari Heyet seçimlerinden sonra 1928' de Tarsus Çamalan Nahiyesi'nde Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin bir şubesi açılmıştı.²⁷ Çamalan Hilâl-i Ahmer Şubesi'ne merkezden para yardımında bulunulmuştu.²⁸

Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, 20 Mart 1929 tarihinde toplanarak İdari Heyet'i belirlemiş; Yeni İdari Heyet'e; Reis Cevat Nizami Bey, İkinci Reis Doktor Şükrü Bey, Kâtip Kemal Kutluay Bey, Muhasip Doktor Abdullah Bey, Veznedar Asım Bey seçilmişti.²⁹

Yeni İdare Heyeti'nin seçilmesinden sonra Cemiyet Reisi Cevat Nizami Bey, üye sayısını arttırmak için mahalle muhtarları ile bir toplantı yaparak; üye kaydı için mahallede halka en yakın olan muhtarlarla işbirliği içinde faaliyetlerini sürdürmüştü.³⁰ İdari Heyet'te partililerin yer almasına özen gösterilmişti.³¹

1930'da Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti radikal bir değişikliğe gitmemiş; Kâtip Kemal Kutluay yerine Seza Hanım İdari Heyet'e seçilmişti. Üye sayısında artışa gidilmiş; Ünsiye, Zekiye ve Hafize Hanım, Kâşif Ömer, Halil, Hayri, Fuat Osman, Hıfzı

²⁴ B.C.A. 490.01/435.1804.1-70.

²⁵ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:2,(1.2.1927 tarihli Yazı)

²⁶ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:9, (11.4.1928 tarihli Yazı)

²⁷ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:10,(19.5.1928 tarihli Yazı)

²⁸ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:210,Belge No:149.

²⁹ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:11, (4.4.1929 tarihli Yazı)

³⁰ Yeni Mersin,25 Nisan 1929.

³¹ B.C.A. 490.01/1.2.18-1.

Mahmut, Fuat Şati ve Celal Beyler İdari Heyet'e dâhil olmuştu.³² Bu dönemde kadın üye sayısının artması dikkat çekmiştir.

Tarsus Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, 14 Haziran 1931 tarihinde C.H.F. Binası'nda toplanarak gelecek yılın bütçesini onayladıktan sonra seçimlere geçmiş; İdari Heyet'e; Telgraf Müdürü Ahmet Bey, Kara Fakızâde Hidayet, Eczacı Ahmet Bey, Maarif Memuru Sezai Bey, Hükümet Tabibi Cafer Sadık Bey, Öğretmen Mustafa ve Yunus Halilzâde Bekir Bey seçilmişti.³³

1 Mart 1931 tarihinde yapılan Mersin Hilâl-i Ahmer İdari Heyet seçimlerinde, İdari Heyet'e; Reislige Cevat Nizami Bey, İkinci Reislige Doktor Şükrü Bey, Kâtipliğe Güzide Faik Hanımefendi, Muhasipliğe Doktor Hayri Bey, Veznedarlığa Belediye İşgaliye Memuru Mustafa Asım Bey seçilmişti.³⁴ Üyeliklere ise; Ünsiye Muhtar, Şükrü Diyap, İş Bankası Müdürü Havza Osman, Çankaya Mektebi Müdürü Niyazi Bey, Fuat Şaşati, Şüeda Şevket, Feyyaz ve Hakkı Cemal Beyler seçilmişti.³⁵ Bu dönemde idari Heyet üyeliklerinde artış olmuştu.

Cevat Nizami Bey'in Mersin dışına tayini çıkması üzerine İdari Heyet'te değişikliğe gidilerek; Reislige Ziraat Bankası Müdürü Ziyaettin Bey getirilmişti.³⁶ 20 Şubat 1932 tarihinde yapılan Mersin Hilâl-i Ahmer İdari Heyet seçimlerinde, İdari Heyet'e; Reislige Ziraat Bankası Müdürü Ziyaettin Bey, İkinci Reislige Dispanser Tabibi Doktor Şükrü Bey, Kâtipliğe Güzide Faik Hanımefendi, Muhasipliğe Doktor Hayri Bey, Veznedarlığa Belediye İşgaliye Memuru Mustafa Asım Bey seçilmişti.³⁷

1934 Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Kongresi, 27 Şubat 1934 tarihinde Mersin Halkevi Salonu'nda yapılmış; yapılan seçim sonucunda İdari Heyet'e; Nezihe Hazım, Zekiye Halil Hanımefendiler, Doktor Şükrü İhsan Hamit ve Haki Beyler, Süleyman Fikri Bey ise Murahhaslığa seçilmişti.³⁸

³² Türkiye Hilali Ahmer Mecmuası, S. 104,15 Nisan 1930, Ankara, s.48.

³³ Yeni Mersin,17 Haziran 1931.

³⁴ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:12,(10.3.1931 tarihli Yazı)

³⁵ Türkiye Hilali Ahmer Mecmuası, S. 117,15 Mayıs 1931, Ankara, s.112.

³⁶ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:13,(10.5.1931 tarihli Yazı)

³⁷ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:14, (29.4.1932 tarihli Yazı)

³⁸ Yeni Mersin,28 Şubat 1934.

MERSİN HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİ'NİN MÜBADELEDEKİ ROLÜ

Lozan Antlaşması'ndan sonra yapılan 30 Ocak 1923 mübadelenin uygulanması ile ilgili antlaşma sonucunda mübadele süreci başlatılmıştı.³⁹

Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan mübadelenin uygulanmasında en büyük sorumluluk Mübadele ve İskân Vekâleti'ne verilmiş; Vekâlet, Türkiye'yi 10 bölgeye ayırarak buralarda kurduğu İmar ve İskân Müdürlükleri'nde Hilâl-i Ahmer temsilcilerine görev vermişti. Mersin, Adana merkez olmak üzere Silifke, Kozan, Maraş ve Antep ile birlikte 10. Bölge içine alınmış;⁴⁰ Adana Merkez Temsilcilikte görevlendirilen kişiler iskân bölgesi içinde Hilâl-i Ahmer şubelerinin yardım yerlerine gitmelerinin koordinasyonunu sağlamışlardı.⁴¹ Hilâl-i Ahmer, mübadillerin limanlara gelişleri ve üretici duruma geçişleri evresine kadar, içine düştükleri zor durumun ve ağır yaşam koşullarının düzeltilmesi ve hafifletilmesi sürecinde büyük bir rol oynadığı görülmüştü.⁴²

Mübadilleri Türkiye'ye getiren vapurlar için Tuzla, İznik, Samsun, İzmir, Antalya ve Mersin indirme iskeleleri olarak belirlenmişti.⁴³ Mersin'e gelen mübadiller iskeleden karaya çıkarıldıktan sonra burada ilk sağlık kontrolleri yapılıyor; karantinadan çıkanlar doktor gözetiminde Hilâl-i Ahmer'e ait kamyonlarla veya kiralık arabalarla misafirhaneye götürülüyordu.⁴⁴ Hilâl-i Ahmer, yardıma muhtaç mübadillere iaşe, giyim, battaniye ve yatak yardımında bulunmuştu.⁴⁵ Tarsus Hilâl-i Ahmer Şubesi, Namrun'daki dispanserde hasta olanların tedavilerinin yanında hasta yakınlarının ailelerine de yardımda bulunmuştu.⁴⁶

Mübadele işlerinin daha düzenli yürütülmesi için Mersin Hilal-i Ahmer bünyesinde "33.Mersin İmdad-ı Sıhhiye Heyeti" kurulmuş⁴⁷ ve bu heyet çalışmalara başlayarak fakir ve hastaların ihtiyaçlarını karşılamıştı. İmdad-ı Sıhhiye Heyeti, 1 Ocak

³⁹ **Başbakanlık Osmanlı Arşivi (B.O.A.)** HR.İM, Dosya No:52, Belge No:6.

⁴⁰ **Tanin**, 13 Teşrinisani/Kasım 1923; Mesut Çapa, **Kızılay(Hilal-i Ahmer) Cemiyeti**, Türk Kızılay Derneği Yayınları, Ankara 2009, s.243.

⁴¹ **B.C.A.272.00/41.46-14**

⁴² Kemal Arı, **Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç(1923-1925)**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1995, s.43.

⁴³ **T.B.M.M. Zabıt Ceridesi**, IX/9, s.58.

⁴⁴ **Hâkimiyet-i Milliye**, 4 Kânunusani/Ocak 1924; Fahriye Emgili, **Mersin Mübadilleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Mersin 2004, s.94.

⁴⁵ **B.C.A.272.00/41.46-14**

⁴⁶ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:150, Belge No:93.

⁴⁷ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:847, Belge No:75; İbrahim Erdal, **Mübadele**, İstanbul 2006, s.122.

1924 tarihinde mübadiller için 18 odalı bir bina tahsis ederek mübadillerin ihtiyaçlarını bu binada karşılamış; salgın hastalıklara karşı aşı ve serum depolamıştı.⁴⁸ Acil durumlarda müdahale edebilmek için 5 kişiden oluşan bir seyyar teşkilat kurmuştu.⁴⁹ Hasta olanların tedavileri için Mersin Gureba Hastanesi'nden faydalanılmıştı. 33. İmdad-ı Sıhhiye Heyeti, Kandiye mübadillerinin Mersin'e gelmesiyle 10 yatan hasta olmak üzere 645 kişiyi tedavi etmiş; bütün zorluklara rağmen 6 çocuk ameliyat edilmişti.⁵⁰

Yunan adalarından 1924 Nisan ve Ağustos ayında getirilen mübadillere Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Mersin'de 50 yataklı hastane kurmuş;⁵¹ özellikle bu hastanede Girit'ten getirilen mübadiller tedavi altına alınmıştı.⁵² Hilâl-i Ahmer'e bağlı Mersin İmdad-ı Sıhhiye Heyeti, mübadiller için Mersin'de bir dispanser kurmuştu.⁵³ Limana getirilen mübadiller karantinaya alınarak kontrollerden sonra hastalığı olanlar tedavi edilmişti. Hilâl-i Ahmer, Mersin'de bulunan muhacirler arasında baş gösteren çiçek hastalığı için Genel Merkez'den aşı talebinde bulunmuştu.⁵⁴

Sağlık hizmetlerinin yanında, mübadillerin sağlıklı bir şekilde sevk edilmesinde ve yerleştirilmesinde Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, önemli hizmetlerde bulunmuştu.⁵⁵ Mersin Valisi Hilmi Bey, muhacirler için misafirhane olarak kullanılacak fabrikanın tamir ve onarımı için İstanbul Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nden yardım talebinde bulunmuştu.⁵⁶ Muhacirler için Mersin'de kurulacak misafirhanelerin masrafları Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin girişimleriyle Mübadele İskân ve İmar Vekâleti tarafından karşılanmış;⁵⁷ ayrıca Mersin'de toplanan yardım paraları da Mersin Hilâl-i Ahmer Şubesi tarafından misafirhanenin yapımına tahsis edilmişti.⁵⁸ Misafirhanedeki mutfak

⁴⁸ T.B.M.M.Zabıt Ceridesi, IX/9,s.57.

⁴⁹ F.Emgili, **Mersin Mübadilleri**, s.121.

⁵⁰ F.Emgili, **Mersin Mübadilleri**, s.124.

⁵¹ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:88,Belge No:192;Gündüz Artan, “*Mersin ve Göçler-3*” **İçel Sanat Kulübü**, S. 58, Temmuz- Ağustos 1997,s.24; Mesut Çapa, “*Lozan'da Öngörülen Türk Ahali Mübadelesinin Uygulanmasında Türkiye Kızılay(Hilali Ahmer) Cemiyetinin Katkıları*” **Atatürk Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S. 2,1998,s.244.

⁵² Gündüz Artan, **Mersin Tarih Kronolojisi**, Mersin 2003,s.14.

⁵³ B.C.A.272.00/41.46-14;**Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:1275,Belge No:17.

⁵⁴ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:1296,Belge No:61.

⁵⁵ **Cumhuriyet**,23 Ağustos 1924.

⁵⁶ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:1296,Belge No:168

⁵⁷ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:1323,Belge No:97.

⁵⁸ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:158,Belge No:210.

malzemesinden el yıkama sabununa kadar en küçük ihtiyaç bile Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından karşılanmıştı.⁵⁹ Hilâl-i Ahmer, özellikle Selanik'ten baskı sonucu gönderilen mübadillere daha yakın durarak, barınma problemlerini çözerek sıcak yemek dağıtmıştı.⁶⁰ Mersin Hilâl-i Ahmer, bütçesinin arttırılmasıyla birlikte, Antalya, Samsun ile birlikte Mersin'de de yeni köylerin yapılması kabul edilmişti.⁶¹

Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Yunanistan'dan gelen mübadillerin yerleşeceği köyler Fransız işgalinde zarar gördüğü için imarı için kereste ve hasır yardımında bulunmuştu.⁶² Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, tarafından bataklık yerlere yerleştirilen mübadillere sıtma mücadelesinde kullanılan kinin maddesi dağıtılmıştı.⁶³

Mersin C.H.F Teşkilatı Mutemet Fazıl Bey'in Başkanlığı'nda bir komisyon kurarak; Yunanistan'dan gelen muhacirlere yardım etmek için yiyecek, giyecek ve barınma konularında ihtiyaçlarını karşılamıştı.⁶⁴

Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, mübadele sırasında sağlık ve iâşe yardımlarıyla ön plana çıkmıştı. Cenevre Uluslararası Haç Komitesi de mübadelenin kolay bir şekilde yürütülmesi için Mersin Limanı'nda yardım misyonu oluşturmuştu.⁶⁵ Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, muhacirleri Tarsus İstasyon Mahallesi'nde karşılayarak ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamıştı. Tarsus Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, mübadiller ve kendi ihtiyaçlar için Ramazan Bayramı'nın birinci günü 226 lira 86 kuruş toplamıştı.⁶⁶ Hilâl-i Ahmer, mübadillerin ihtiyaçlarını dikkate alarak topladığı çamaşırları depolamıştı.⁶⁷ Yerel halktan ekonomik durumu iyi olanların da mübadillere yardım ettiği görülmüş; Mersinli Tüccar Şeyh Mustafa Efendi, mübadillere 600 kilo kaya kömürü yardımında bulunmuştu.⁶⁸

Kandiyeli bir mübadil, Hilâl-i Ahmer'den maddi ve manevi destek gördüklerini,

⁵⁹ B.C.A.272.00/41.48-23.

⁶⁰ Yeni Adana, 10 Kânunusani/ Ocak 1924. Mersin'de Yuvanaki Çiftliği'nde 34 adet huğ denilen kamyştan evlerin yapımı için ihale düzenlenmişti (B.C.A.272.00/3.6-14.)

⁶¹ K. Arı, **Büyük Mübadele**, s.66.

⁶² **1341 Senesi Hilal-i Ahmer Meclisi Umumiyesine Takdim Edilen Rapor**, Hilal Matbaası, 1341, s.50. Bu keresteler Hilal-i Ahmer tarafından İstanbul'dan getirtilmişti. Geniş bilgi için bkz. **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:30, Belge No:39-1.

⁶³ B.C.A.272.00/72.2-10; **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:160, Belge No:152

⁶⁴ **Cumhuriyet** 3 Kânunusani /Ocak 1925

⁶⁵ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:1244, Belge No:71.

⁶⁶ **Tarsus**, 24 Nisan 1926.

⁶⁷ F. Emgili, **Mersin Mübadilleri**, s.121.

⁶⁸ **Türksözü**, 1 Şubat 1924.

misafirhanede kaldıkları sürece Mersin İmdad-ı Sıhhiye Heyeti Reisi Doktor İrfan Bey'in her gün kendilerini ziyaret ettiğini belirtmişti.⁶⁹ Giritli bir mübadil ise, Hilâl-i Ahmer'in beslenme ve barınma sorununa yönelik bir şey yapmadığını; mübadillerin perişan bir durumda olduğunu; parası olan mübadillerin kendi ihtiyaçlarını karşıladığını; parası olmayanların mağdur olduğunu belirtmişti. Bütün çabalarına karşın Hilâl-i Ahmer'in faaliyetlerinde eksiklik ve aksaklıklara rastlanılmıştı Mersin halkınca mübadillerin dinlenmesi, bakılması için yapılan yardımların, Hilâl-i Ahmer izin vermedikçe mübadiller için harcanamaması kararı halk tarafından eleştirilmişti.⁷⁰

MERSİN HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİ'NİN FAALİYETLERİ

Milli Mücadele döneminde Hilâl-i Ahmer, işgaller karşısında özellikle halkın ve Kuvay-ı Milliye'nin yiyecek, giyecek, sağlık malzemesi ve para yardımı sağlanması noktasında ön plana çıkmıştı.

Mersin Batı Cephesi Milli Kuvvetler Komutanı Yüzbaşı Emin Arslan(Resa) aracılığıyla Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne 400 lira yardım yapılmıştı.⁷¹ Mersin mıntıkasındaki Milli Mücadele için, İstanbul Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından pantolon ve ceket yardımı⁷²; Ankara Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, sağlık malzemesi yardımı yapılmıştı.⁷³ İnebolu'dan sıhhi malzemeler Hilâl-i Ahmer adına Mersin limanına sevk edilerek,⁷⁴ Milli Mücadele sürecinde Kuvay-ı Milliye'nin bazı ihtiyaçları, Hilâl-i Ahmer Ankara Merkez Teşkilatı ve İstanbul Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından karşılanmıştı

Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Milli Mücadele'den sonra da işgalden dolayı göç edenlere yerleşmelerinde yardımcı olmuştu.⁷⁵ Antep'te muhtaçlara dağıtılmak üzere gönderilen eşyaların sevkini Hilâl-i Ahmer yapmıştı.⁷⁶

Cumhuriyet'in ilanından sonra, Hilâl-i Ahmer yardımlaşmayı ve kaynaşmayı sağlamak adına sosyal etkinliklerde bulunmuştu.1926'da Mersin Hilâl-i Ahmer

⁶⁹ Mersin,26 Şubat 1924.

⁷⁰ F.Emgili, **Mersin Mübadilleri**, s.122-123.

⁷¹ Kemal Çelik, “ *Franstız İşgal Döneminde Mersin Belediye Başkanı Ahmet Hallaç'ın Anıları*” **Atatürk Araştırma Dergisi**, S. 62, XXI, Temmuz 2005, s.703.

⁷² **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:177,Belge No:80.

⁷³ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:350,Belge No:24.

⁷⁴ **ATASE, İstiklal Harbi Kataloğu**, Kutu No:46,Gömlek No:1609,Belge No:1609-2.

⁷⁵ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:158,Belge No:208-1.

⁷⁶ **ATASE, İ.H.K.**, Kutu No:78,Gömlek No:1471,Belge No:1471-2.

Cemiyeti Reisi Vali Abdullah Sabri Bey, kurumlar arasında yardımlaşmayı ve kaynaşmayı arttırmak için bir balo tertip etmişti.⁷⁷ Bu dönemde Himaye-i Etfal ile Hilâl-i Ahmer'in çalışmaları, C.H.F. Genel Merkezi, tarafından başarılı olarak görülmüştü.⁷⁸ 1926'da Hilâl-i Ahmer Bölge Müfettişi Muhiddin Bey, Mersin teftişlerinde çalışmaların daha düzenli hale getirilmesi için uygun müstakil bir bina yapılmasını istemişti.⁷⁹ 1929 Ramazan Bayramı'nın ikinci günü Tüccarlar Kulübü'nde Mersin Hilâl-i Ahmer ve Himaye-i Etfal Cemiyeti yoksullar yararına bir balo tertip etmişti.⁸⁰

Mersin'de bulunan cemiyetler içerisinde çalışmalarıyla diğer cemiyetlere oranla ön plana çıkan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti olmuştur. Yangın, doğal afet gibi olaylarda insanlık yararına önemli hizmetlere imza atmış;⁸¹ Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Rize, Of ve Sürmene'deki heyelandan etkilenen halka yiyecek yardımında bulunmuştur.⁸²

1928'de Tarsus Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Himaye-i Etfal Cemiyeti ile işbirliği yaparak ihtiyaç sahibi 40 çocuğu muntazam olarak giydirmişti.⁸³ Halkın daha fazla desteğini alan Tarsus Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, hem yardımlar konusunda hem de sosyal etkinlikler bakımından 1927 yılına oranla gelişme kaydetmişti.⁸⁴ Bu dönemde Hilâl-i Ahmer, faaliyetlerini kendi binası olmadığı için Türk Ocağı Binası'nda bir odada sürdürdüğü için faaliyetleri sınırlı kalmıştı.⁸⁵

Harf İnkılabı ile birlikte Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, bu inkılabın toplumun her kesimine yayılması için kendi bünyesinde bu inkılabın yerleşmesini sağlamıştı. 1928'de Mersin C.H.F. Reisi Doktor Muhtar Bey, inkılâpların Mersin'de yerleşmesi ve gerekli dönüşümlerin Mersin halkı tarafından benimsemesi için Hilâl-i Ahmer ve diğer cemiyetlerle birlikte bir takım çalışmalar yapmıştı. İnkılâpların en önemlilerinden olan Harf İnkılâbı'nın halk nezdinde benimsenmesi için kurslar açmış; halkın bu kurslara gitmesini sağlayarak yeni harfleri Mersin halkının öğrenmesini sağlamıştı.⁸⁶ Bütün bu

⁷⁷ Tarsus, 17 Kânunusani/Ocak 1926

⁷⁸ Tarsus, 9 Nisan 1926.

⁷⁹ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:210, Belge No:216.

⁸⁰ Yeni Mersin, 17 Mart 1929.

⁸¹ Tarsus, 13 Kânunusani/Ocak 1928.

⁸² Yeni Mersin, 1 Ağustos 1929.

⁸³ Tarsus, 13 Kânunusani/Ocak 1928

⁸⁴ Tarsus, 20 Şubat 1928.

⁸⁵ Halk, 14 Teşrinievvel/Ekim 1928

⁸⁶ Halk, 2 Teşrinievvel/Ekim 1928.

çalışmalara rağmen Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin kullandığı Osmanlıca mühür bile ancak 1932'de Türkçeye dönüştürülmüştü.⁸⁷

1929'da sağlık işleri kapsamında Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reisi Cevat Nizami Bey ve Doktor Abdullah Bey'in öncülüğünde halkı kireçli sulardan kurtarmak ve ekonomik anlamda gelir getirmesi için Fındıkpınarı'ndaki Beşgöz Pınarı'nın Mersin'e nakledilmesi için gerekli girişimlerde bulunmuşlardı.⁸⁸ Mersin ve havalisinde Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, sıtma mücadelesinde 500 lira ile birlikte klor yardımında bulunmuştu.⁸⁹

1929'da Mersin Türk Ocağı Binası'nda Mersin Hilâl-i Ahmer İdare Heyeti, kadınlara Ocak Binası'nda hastabakıcılık kursu ve sağlık konularında pazartesi ve Çarşamba günleri konferans verme kararı almış;⁹⁰ Cevat Nizami Bey, bu kursların daha verimli geçmesi için Lantern Majik (salon sineması) aletini getirterek görsel anlamda konferansların daha faydalı olmasını amaçlamıştı.⁹¹

Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, 1928'de 1.210 liralık gelirinin 1.066 lirasını Genel Merkez'e göndermişti.⁹² 1929'da Mersin Hilal-i Ahmer Cemiyeti başarılı çalışmalarının yanında gelirlerini de arttırarak 4.708 liraya çıkarmış; Tarsus şubesi gelirini, 1.059 liraya çıkararak bu paranın 850 lirasını Genel Merkez'e göndermişti.⁹³ 1930'da gelirini 7.110 liraya çıkararak; bunun 6.066 lirasını Genel Merkez'e göndermişti.⁹⁴ Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, gelir amaçlı oyun kâğıtları ve maden suyu satışlarında önemli gelir elde etmiş;⁹⁵ Cemiyet, gelirlerini arttırmak için Genel Merkez Teşkilatı'ndan pul talebinde bulunmuştu.⁹⁶ Hilâl-i Ahmer Bölge Müfettişi Muhiddin Bey, Mersin'de doktorların ve eczanelerin reçetelere pul

⁸⁷ Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi, Belge No:15,(21.6.1932 tarihli Yazı)

⁸⁸ Yeni Mersin, 31 Mayıs 1929.

⁸⁹ 1341 Senesi Hilal-i Ahmer Meclisi Umumiyesine Takdim Edilen Rapor, Hilal Matbaası,1341,s.26.

⁹⁰ Yeni Mersin, 15 Teşrinisani/Kasım 1929.

⁹¹ Yeni Mersin, 8 Teşrinisani/Kasım 1929.

⁹² Hilal-i Ahmer 1928 Senesine ait Merkez Umumi İcraat Raporu, Hilal Matbaası İstanbul 1929, s.144.

⁹³ Hilal-i Ahmer 1929 Senesine ait Merkez Umumi İcraat Raporu, Hilal Matbaası İstanbul 1930, s.110-111; Türkiye Hilali Ahmer Mecmuası, S. 111,15 Teşrinisani 1930, Ankara, s.212-213

⁹⁴ Hilal-i Ahmer 1929-1930 Senesine ait Merkez Umumi İcraat Raporu, Ankara T.O. Matbaası 1931, s.40.

⁹⁵ Hilal-i Ahmer 1929-1930 Senesine ait Merkez Umumi İcraat Raporu, s.67.

⁹⁶ Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:210,Belge No:178-1; Türkiye Kızılay Arşivi, Kutu No:1467,Belge No:1

yapıştırması konusunda uzlaşma sağlamış;⁹⁷ kaynaşmayı ve gelir elde etmek için balolar düzenlemiştir.⁹⁸

Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, yangın, sel ve kuraklık gibi olaylarda da önemli hizmetlerde bulunmuştu. Mersin Arslanköy'de meydana gelen yangında, mağdur olan yardıma muhtaç olan kişilere Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, 1931'de 250 lira yardımda bulunmuştu.⁹⁹ 1932'de Tarsus'ta meydana gelen yangında Fabrikatör Rasim Bey ve Sadi Paşa'nın iâşe yardımının yanında, Hilâl-i Ahmer Mersin Teşkilatı, Genel Merkez ile koordineli bir şekilde ihtiyaç sahiplerinin sıkıntılarını gidermek için, 500 lira para yardım yapmıştı.¹⁰⁰ 1932'de Tarsus'ta kuraklıktan zarar gören çiftçilere Kaymakamlık ve Ticaret Odası ile birlikte Tarsus Hilâl-i Ahmer Şubesi 1000 lira yardım yapmış; yangında zarar gören 150 eve yiyecek yardımında bulunmuştu.¹⁰¹

Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, sosyal anlamda yardımlaşmalara da büyük bir önem vermişti. Hilâl-i Ahmer ve Himaye-i Etfal'in düzenleyeceği balonun iyi bir gelir getirmesi için balodan önce Vilayet makamında geniş katılımlı bir toplantı yapılmış ve balonun Tüccarlar Kulübü'nde düzenlenmesine karar verilmişti.¹⁰² 23 Şubat 1933 tarihinde Hilâl-i Ahmer ve Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin düzenlediği ortak baloda Karamancılar Ticarethanesi, Anadolu İnkişaf Şirketi, Ali Safa, Nazım Gandur, Nazım Miskavi, Sorsaklar(Sursak) toplamda 485 lira yardımda bulunmuş;¹⁰³ Adana ve Tarsus'tan da katılımlarla toplanan para 1000 lirayı geçmişti.¹⁰⁴ Suriye'den göç etmiş olan Gandur, Miskavi gibi ailelerin sosyal yardımlaşmalarda ön plana çıktıkları görülmüştü.

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Mersin'de dilenciliği ortadan kaldırmak yoksul insanlara yardım etmek amacıyla Belediye'ye ait arsada, Belediye Meclisi'nin

⁹⁷ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:210,Belge No:186

⁹⁸ **Türkiye Kızılay Arşivi**, Kutu No:210,Belge No:187.

⁹⁹ **Hilali Ahmer 1931-1932 Hesap Devresine ait Merkezi Umumi İcraat Raporu**, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1933.s.15.

¹⁰⁰ **Yeni Mersin**,21 Eylül 1932.

¹⁰¹ **Hilali Ahmer 1932-1933 Hesap Devresine ait Merkezi Umumi İcraat Raporu**, İstanbul 1934,s.37.

¹⁰² **Yeni Mersin**,10 Şubat 1933.

¹⁰³ **Yeni Mersin**,15 Şubat 1933.

¹⁰⁴ **Yeni Mersin**, 21 Şubat 1933

izniyle,¹⁰⁵ Mersin Halkevi ile birlikte 400 yardıma muhtaç kişiyi içine alacak bir aşevi kurmuştu. Kurulan aşevi günde 150 yoksula yemek vermişti.¹⁰⁶

1934'te çocuklarda yardımlaşma duygusunu arttırmak, topluluk hayatına alıştırmak ve Türk gençliğine inkılaplar çerçevesinde vatandaşlık duygusunu oluşturmak için mekteplerde Hilâl-i Ahmer Gençlik Teşkilatları kurulmuştu. Mersin merkezde bulunan 8 mektebin 5'inde Hilâl-i Ahmer Gençlik Teşkilatı kurulmuş ve Çankaya Mektebi dernek merkezi olarak tespit edilmişti. Hilâl-i Ahmer Gençlik Teşkilatı, kendi arasında görev dağılımı yaparak; İdari Heyet'e; Reislige Cumhuriyet Mektebi'nden Memduha Hanım, Kâtipliğe Çankaya Mektebi'nden Turhan Bey, Muhasipliğe İsmet Paşa Mektebi'nden İbrahim Bey, Veznedarlığa Gazipaşa Mektebi'nden Abdülkadir Bey, Üyeliğe Kayatepe Mektebi'nden Seyfi Efendi seçilmişti. Gençlik Teşkilatı, disiplinli ve programlı bir çalışmayla kısa zaman içerisinde üye sayısını arttırmıştı¹⁰⁷

KAYNAKÇA

ARŞİVLER

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Genel Kurmay Başkanlığı Arşivi
Mersin Emniyet Müdürlüğü Dernekler Şubesi Arşivi
Türkiye Kızılay Arşivi

RESMİ YAYINLAR

1339 Senesi Hilal-i Ahmer Meclisi Umumiyesine Takdim Edilen Rapor, Hilal Matbaası,1339
1341 Senesi Hilal-i Ahmer Meclisi Umumiyesine Takdim Edilen Rapor, Hilal Matbaası,1341,
Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Ankara 1935
Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporu, Ankara 1936

¹⁰⁵ İçel Halkevi Dergisi, Mayıs 1938,s.2.

¹⁰⁶ B.C.A.490.01/998.857.2-30; Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu, Ankara 1935,s.90. Yeni Mersin,5 Haziran 1934,699940 kişiye yemek verilmişti. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporu, Ankara 1936,s.79.)

¹⁰⁷ Yeni Mersin,19 Mart 1934.

Hilal-i Ahmer 1928 Senesine ait Merkez Umumi İcraat Raporu, Hilal Matbaası İstanbul 1929.

Hilal-i Ahmer 1929 Senesine ait Merkez Umumi İcraat Raporu, Hilal Matbaası İstanbul 1930

Hilal-i Ahmer 1929-1930 Senesine ait Merkez Umumi İcraat Raporu, Ankara T.O. Matbaası 1931

Hilal-i Ahmer 1931-1932 Hesap Devresine ait Merkezi Umumi İcraat Raporu, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1933

Hilal-i Ahmer 1932-1933 Hesap Devresine ait Merkezi Umumi İcraat Raporu, İstanbul 1934

T.B.M.M. Zabıt Ceridesi

SÜRELİ YAYINLAR

Cumhuriyet

Hâkimiyet-i Milliye

Halk

İçel Halkevi Dergisi

Tanin

Tarsus

Türkiye Hilal-i Ahmer Mecmuası,

Türksözü

Yeni Adana

Yeni Mersin

KİTAPLAR

ARI, Kemal, Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1995.

ARTAN, Gündüz, Mersin Tarih Kronolojisi, Mersin 2003

ÇAPA, Mesut, Kızılay (Hilal-i Ahmer) Cemiyeti, Türk Kızılay Derneği Yayınları, Ankara 2009.

EMGİLİ, Fahriye, Mersin Mübadilleri, Mersin 2004.

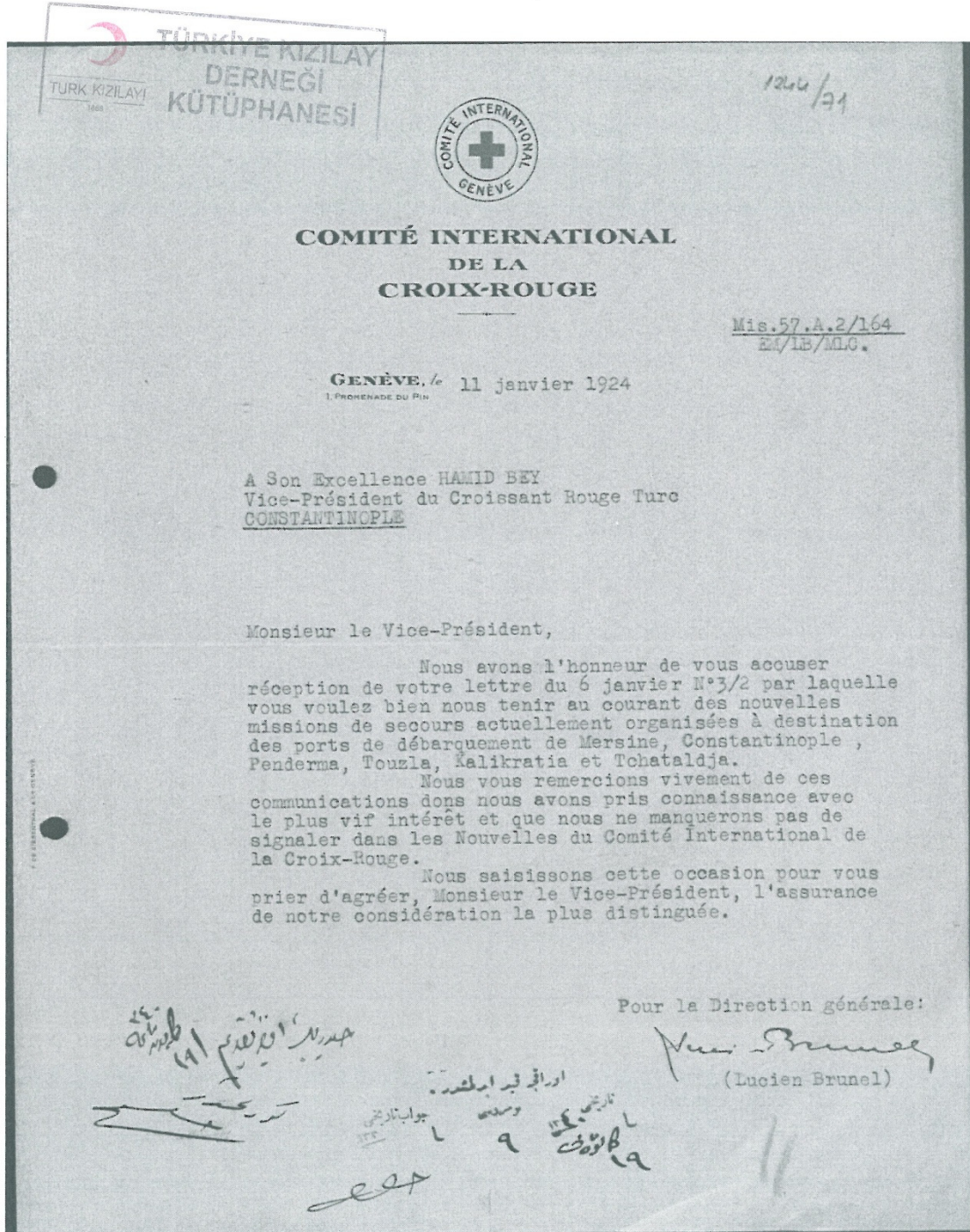
MAKALELER

ARTAN, Gündüz “*Mersin ve Göçler-3*” İçel Sanat Kulübü, S. 58, Temmuz- Ağustos 1997, 24-28

ÇAPA, Mesut, “*Lozan'da Öngörülen Türk Ahali Mübadelesinin Uygulanmasında Türkiye Kızılay (Hilali Ahmer) Cemiyetinin Katkıları*” Atatürk Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S. 2, 1998, s. 244-268.

ÇELİK, Kemal, “*Fransız İşgal Döneminde Mersin Belediye Başkanı Ahmet Hallaç'ın Anıları*” Atatürk Araştırma Dergisi, S. 62, XXI, Temmuz 2005, 703-726.

EKLER

Cenevre Uluslararası Haç Komitesi'nin Mersin Limanı'nda Mübadillere Yardımları

مجلس شورای عالی
۹۰۰ طابریه ۱۹۲۷

کتابخانه
مجلس شورای عالی
۹۰۰ طابریه ۱۹۲۷

هذا محض مرسیه شعبتک مفدا اعلامیه اوردن هیئت اداره جات عمومیته [دو غری اوردن]
مجلس صحنی عده جملی ز انتخابیه لایحه ای اعلی اوردن ۹۰۰ طابریه تاریخ و ۱۱ نوامبر ۱۹۲۷
منه مبادنه ان کلاسده اولد یمن تنه ایله صیبا ایتمه ای بدیسول و ماسه نوری بولیمیش [دو غری اوردن]
مجلسه نیشی عرو و مروتی عده ده و مروتی نیشیات به اوله اوردن بولیمیش دو سدی هیئت کول
قرارداتیشی منع و کدوس ده انقره استقلال کلاسجه برنه هیئت کولوم ایسیرک منته ایتمیش
لویا قه صحنی منده اکلایله مده کاسه بولیمیش جملی بولیمیش جملی اوردن هیئت اداره جات عمومیته [دو غری اوردن]
تقدیم ایتمیش تقدیم ۹۰۰ طابریه تاریخ و ۹۰۰ نوامبر مندره ده عده ایله ایتمیش منته
عده ده نیک مایله هیئتک همدل محض منصفه و برجهت اوردن بالکوم ساعده عده ایله ایتمیش منته
ایتماده موزایرک مماله جات عمومیته اولدین کولیکه برابر هیئت اداره ده ده هیئت عدالت
وقوعه کلدی یمن ایضا ایسول زاعت مایله صری شوکت بک اطیه تقاضا منی ایسول
اولد دو قور سول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک
نات اوردن عطا جملی نه جات عمومیته ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک
ریاست مقامه کولسی مماله مندره قانایر یا هیئتک مماله قانایر هیئتک ایسول بک ایسول بک ایسول بک
بوسه بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک ایسول بک

۱۹۲۷
هیئت اداره اعضای
دولتیه مماله
ایسول بک ایسول بک
تقدیم ایسول بک
۹۰۰
۹۰۰
۹۰۰

Hilal-i Ahmer Üyesi Ata Çelebi Hakkında Yapılan Tahkikat